

ชตากรรมของสังคมไทย

ที่มองเห็นได้จากมทหนึ่ง

.....ระพี สาคริก

จากเหตุการณ์บ้านเมือง ซึ่งไม่ว่าจะเป็นการฆ่ากันตาย การวางระเบิด และเรื่องอื่น ๆ ซึ่งดูเหมือนในช่วงนี้ จะผูกกันขึ้นมาเช่นดอกเห็ดที่บานสะพรั่ง กับอีกด้านหนึ่งซึ่งยังคงมีความรู้สึกที่ยึดติด ไม่ว่าจะลักษณะแนวคิดของการมอง- ปัญหาซึ่งสะท้อนภาพออกมาปรากฏให้เห็นจากแง่มุมต่าง ๆ แม้การยึดติดตำแหน่งและเก้าอี้ที่นั่งเป็นของนอกกาย อัน ล้วนถือได้ว่า มีส่วนอย่างสำคัญต่อการก่อผลเสียหายให้แก่บ้านเมืองได้ทุก ๆ เรื่อง

สิ่งดังกล่าวแล้วได้ทำให้เกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่า หากคนในชาติขาดคุณธรรม ย่อมทำให้บ้านเมืองจำคือประสบ กับความพินาศอย่างแน่นอนที่สุด และถ้าไม่มองประเด็นนี้โดยมุ่งที่ตัวบุคคล กับไม่มองไปยังภาพอันเป็นเพียงสิ่งที่เห็นได้ เฉพาะหน้า แต่มองไปยังวิถีการเปลี่ยนแปลงคงพบได้ต่อไปอีกว่า ยิ่งคนตกอยู่ในสภาวะขาดคุณธรรมมากขึ้น บ้านเมืองก็- ยิ่งพังทลายรุนแรงและรวดเร็วยิ่งขึ้นไปอีก

ตามที่ได้เคยกล่าวไว้ในบทความบางเรื่องซึ่งเขียนขึ้นหลังจากเหตุการณ์รุนแรงถึงกับยกพวกฆ่ากันเองตายอย่าง มากมายเมื่อเดือนพฤษภาคมซึ่งพ่วงผ่านพันมาหยก ๆ ว่า น่าจะมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นอีกบนฐานสังคมนั้น ไม่ว่าในรูป- แบบใด และไม่ว่าจะปรากฏออกมาในลักษณะซึ่ง แยกตัวออกจากเรื่องอื่น ๆ ให้เห็นได้ชัด ๆ หรือปะปนอยู่ในกระแส ชีวิตประจำวัน เนื่องจากรูปแบบเป็นสิ่งปรากฏออกมาและเสื่อมสลายได้อย่างอิสระเสมอ

ทวนกลับมาถึงประเด็นซึ่งหยิบยกขึ้นมาแล้วแล้วว่า ยิ่งคนในชาติขาดคุณธรรมมากขึ้นเพียงใด บ้านเมืองก็ยิ่ง พังทลายรุนแรงและรวดเร็วยิ่งขึ้นเพียงนั้น เพื่อนำมาพิจารณาให้เห็นให้แจ่มแจ้งยิ่งขึ้น

ชีวิตแต่ละคนที่เกิดมาหาใช่เพียงการเกิดเท่านั้นไม่ แต่จำเป็นต้องมีการเติบโตยิ่งขึ้นตามขั้นตอนของเหตุและผล บนพื้นฐานธรรมชาติ ซึ่งคงมิใช่การเติบโตแต่เพียงร่างกาย หากในด้านจิตใจอันควรมีการ ลงรากลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นหลักประกันของการเจริญเติบโตในด้านรูปวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทรัพย์สินเงินทอง ตำแหน่งและอำนาจเหนือ คนอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อชนรุ่นหลัง ซึ่งจำเป็นต้องมีปรากฏอยู่ในสังคมเป็นธรรมชาติ

แต่ทุกวันนี้สิ่งที่เข้ามาแฝงอยู่ในรากฐานคนและเห็นได้ชัด ๆ ก็คือ เงินที่ที่ได้รับจากอิทธิพลวัตถุ ซึ่งทั้งปล่อย- ปลดละเลยให้กันเข้ามาเผยแพร่อย่างไม่มั่นยืนมั่นคง กับอีกด้านหนึ่งซึ่งไม่เพียงปล่อยปละ หากไปร่วมรู้เห็นเป็นใจจน กันเข้ามาเพราะเห็นดีเห็นงาม ย่อมส่งผลกระทบทำให้รากฐานจิตใจทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนรุ่นหลัง และชีวิตเพื่อนร่วมสังคมที่ยังค้ำคองว่าทั้งในด้านการศึกษาและสถานภาพทางสังคม จำต้องพังทลายกันไป เป็นเรื่อง ๆ และเป็นคน ๆ ค้ำ

ซึ่งสิ่งดังกล่าวแล้ว ในด้านที่เป็นรูปธรรมโดยที่สามารถเห็นได้ชัด ๆ ก็คือ คนซึ่งนิยมวัตถุและอำนาจ ต่างมุ่ง- วิถีทางของตนเองอย่างป็นกระแส สู่อำนาจสูงขึ้นเรื่อย ๆ ดังเช่นที่มีคำกล่าวในอดีตที่ว่า ขึ้นที่หลังลือนั้นง่าย แต่ลงจาก หลังลือนั้นชียาก แต่ขออนุญาตเสริมต่อไปอีกว่า คนที่ยืนอยู่บนพื้นดินและมองมาจากด้านนอกย่อมเห็นว่า ทั้งยากและง่าย ก็ไม่เห็นมีอะไรเป็นค้ำเป็นตนให้ต้องยึดติด

กับอีกภาพหนึ่งซึ่งมองเห็นจากคนที่ยืนอยู่ภายนอกและมีประสบการณ์จากการเข้าไปอยู่ข้างในมาก่อน จาก การมอง กลับเข้าไปก็คือ ยิ่งได้ขึ้นสู่ระดับสูงเพียงใด สภาวะความรู้สึกซึ่งนิยมกระทำต่าง ๆ อย่างขาดสติย่อมปรากฏให้เห็นได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น จึงทำให้คิดถึงหลักธรรมชาติที่นำมาซึ่งไว้อย่างชัดเจนว่า กรรมย่อมตอบแทนด้วยกรรม สังคมไทยในยุคนี้ จึงจะสะท้อนภาพซึ่งยืนยันหลักธรรมดังกล่าว ให้เห็นของจริงได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งซึ่งมักมีการกล่าวถึงกันเป็นครั้งคราวในช่วงหลัง ๆ ที่ว่า ในยุคนี้คนดี ๆ มักอยู่ไม่ได้ ประการหนึ่ง กับอีกนัย

หนึ่ง ในยุคนี้ คนดี ๆ มักไม่เข้าไปยุ่งใน ซึ่งหากมองต่อไปยังคำว่า คนดี โดยที่ไม่ยึดติดอยู่กับตัวบุคคลว่าเป็นคนนั้น-คนโน้น แต่มองให้ถึงความจริงซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐาน ย่อมพบกับภาพของสังฆธรรมที่ควรนำมาใช้เป็นฐานการพิจารณาอย่างสำคัญด้วย

จากความเข้าใจที่ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่งแล้วน่าพบว่า คนดี-คนไม่ดี จริง ๆ แล้วเป็นสิ่งที่ไม่มีความอยู่ในโลกนี้ แม้เกณฑ์ซึ่งนำมากำหนดความดีความไม่ดีให้เป็นสองด้านก็เป็นสิ่งเกิดจากคน ดังนั้นเมื่อคนผู้กำหนดมีการเปลี่ยนแปลง กฎเกณฑ์ที่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ยิ่งไปกว่านั้น บนรากฐานของคนในสังคมซึ่งมีการยึดติดอยู่กับรูปวัตถุอย่างกว้างขวาง การนำเงื่อนไขดังกล่าวมาเป็นเรื่องจริงจึงเพื่อหวังแก้ไข กลับยิ่งทำให้เกิดสภาวะแปลกแยกในสังคมมากขึ้นไปอีก ถ้าเช่นนั้นเมื่อมองที่คน หากมีความรู้ความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง คงสรุปได้แต่เพียงว่า แต่ละคนที่อยู่ร่วมชีวิตและสังคมกับเรา ไม่ว่าจะมองด้วยความรู้สึกที่เห็นเขาเป็นอย่างไร เราหรือใครก็ตามก็คงเปลี่ยนเขาไม่ได้

สิ่งซึ่งมักกล่าวกันว่า คนดีไม่เข้าไปช่วย ก็ดี หรือ คนที่เข้าไปยุ่งในส่วนใหญ่เป็นคนไม่ดี ก็ดี ซึ่งน่าจะถือว่าเป็นเพียงสิ่งซึ่งปรากฏเป็นสังฆธรรมอยู่ในกระแสการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานสังคมปัจจุบัน ซึ่งยังคงมีการสืบสานต่อไปอีก ไม่ว่าจะในช่วงต่อไปจะปรากฏรูปแบบและสภาวะ ออกมาเป็นอย่างไรอีก

คุณธรรมเป็นสิ่งซึ่งไม่อาจมองเห็นได้จากส่วนใดของร่างกาย แม้ด้วยเครื่องมือใด ๆ ซึ่งมีคนเป็นผู้ประดิษฐ์คิดค้นและทำขึ้นมาเพื่อหวังที่จะใช้เป็นเครื่องวัดหรือตรวจสอบ แต่หากในรากฐานของแต่ละคนละดอกจากสภาวะยึดติดรูปวัตถุลงไปได้อย่างจริงจังไม่ว่าช้าหรือเร็วและไม่ว่ามากหรือน้อย เมื่อถึงระดับหนึ่งแม้มองพฤติกรรมของคน ซึ่งมีความหลากหลายด้วยรูปลักษณ์และปรากฏให้เห็นได้สัมผัสได้ ย่อมอ่านได้ไม่ยาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งซึ่งคนข้างบนสะท้อนให้เห็นภาพของแนวคิดและความรู้สึกซึ่ง นึกถึงคนข้างล่าง มีความเข้าใจและเห็นใจคนข้างล่างอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนให้ความสำคัญแก่คนข้างล่างเหนือตนเองเป็นธรรมชาติ สามารถเห็นได้ชัดเจนและสมอค้นเสมอปลายในขณะเข้าไปอยู่ในตำแหน่งและอาณาเขต ซึ่งจริง ๆ แล้วจำเป็นต้องมองเห็นคุณสมบัติดังกล่าวได้ชัดเจนมาโดยตลอด หากไม่มองเพียงขณะที่มีตำแหน่งและอำนาจเท่านั้น ทั้งนี้และทั้งนี้ภาพดังกล่าวควรเกิดจากความรู้สึกที่สนิทใจจากคนข้างล่าง ดังนั้นเสียงสะท้อนที่กล่าวถึงคุณธรรมจึงทำให้เกิดจากปากตนเองหรือคนในกลุ่มซึ่งถือเป็นพรรคพวกอันถือได้ว่าเป็นคนละด้านของพื้นฐานจริง ท่านจึงกล่าวไว้ว่า เสียงจากพื้นดินคือเสียงสวรรค์ที่ควรเคารพอย่างลึกซึ้ง ใครได้มีโอกาสฟังแล้วสามารถรู้ได้ลึกซึ้งว่าไพเราะ ย่อมนำไปสู่การสร้างสรรค์ที่แท้จริงทั้งแก่ส่วนรวมและแก่ตนเอง ตลอดจนเป็นสิ่งสามารถส่งเสริมให้ถึงซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มคนซึ่งมีสองขั้ว เพื่อความสงบสุขที่แท้จริงของสังคมด้วย สิ่งทีขอฝากไว้เป็นบทสรุปของเรื่องนี้ก็คือ หิริกับความโลภเท่านั้น ที่จะส่งผลให้สังคมนี้ต้องพบกับสภาพของการทำลายตัวเองในที่สุดอย่างไม่มีใครจะช่วยให้ ไม่ว่าสิ่งที่เป็นเงื่อนไขในช่วงนั้นจะเกิดขึ้นจากปัญหาในรูปแบบใดก็ตาม แต่ทุกคนก็จะต้องรับผิดชอบร่วมกันอย่างปฏิเสธไม่ได้.

24 เมษายน 2537

ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มติชน ๖๖ วัน กรุงเทพ ฯ
ฉบับที่ ๑๖๓๓ วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๓๗ หน้า ๑๙ (หน้าซอกหลัง)